

SZERKESZTIK:
KESZLER JÓZSEF és SCHÜTZ MIKSA.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Evévenként 20 iv zeneműlékkel; több arckép- és képzőművészeti mellékletekkel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

SZERKESZTŐSÉG: Váci-utca 3. sz.

KIADÓHIVATAL: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: JUSTUS: „A gavallér asszony.” — Irodalmi hírek.
ZENE: HEKSCH F. SÁNDOR: „A zene megőrzése, ápolása és tovább fejlesztése a bencések által.” — Zeneészeti hírek.
SZÍNHÁZ: RF. „A hét története.” — G. V. Hauptmann születésének századik évfordulója. — Színházi hírek.
KÉPZŐMŰVÉSZET: Képzőművészeti hírek.
FÜGGŐLEK: A miskolci dalárúnepegyen részt vevő dal- és zeneegyletek kimutatása.

A GAVALLÉR ASSZONY.

— Regény két kötetben. —
Írta: Erdélyi Gyula.

A szerző póre naturalizmusával állunk szemben. Tehetsége volna az elbeszéléshez, de kimivelve nincs, izlése gyakorta jár alant, regénye conceptionjában nem követ öntudatos ezélt. Innen a primitivitas benyomása, melyet regénye mint egész reánk tesz, és e hatást konstataálnunk kell, daczára a szerző jó tulajdonságainak, jóízű humorra és eleven előadásának, a vidéki magyar élet ismeretének.

Némely részletek szerző hibáit demonstrálni fogják.

Erdélyi következő conflictusokat tűzött ki maga elé. Nyestetvári Piroksa, kinek anyja a nagyzás hőbortjában szenved, nem hajlandó előkelő házasságra. Küzd anyja ellen és végre szíve választottjává lesz.

Piroksa fivére Pista ugyanezt a tételt állítja fel. Az ő szerelme is egy conflictust tartalmaz, egy szép paraszt leányt szeret, Julesát. Ő is keresztül viszi vágyait. Második mesalliance.

A harmadik hősnő Klotild, ki nem szép, de gazdag, restéli, hogy őt pénzért akarják elvenni. Van egy ideálja — mint a vidéken mondani szokás — de ez nem mer közeledni. Klotild ott hagyván a szülői házat, elemeli a conflictust és most boldog lesz.

A negyedik hősnő „a gavallér asszony.” Az öreg Topáktalvy Boldizsár még mint gyermeket meglátta a cirkusban lovagolva, magához veszi és felneveli. Majd kiállhatatlan unokaöcséséhez adja feleségül, Margit nem boldog, boldogságot keres. És meg is lelné azt, ha nem Kristóf volna a férje, hanem Árpád, t. i. Koltthay Árpád, kinek neje és gyermekei vannak.

Margit szenved. Margit kínjában mulat. Margit egy rémes éjjeli lovaglást is véghez visz Árpádjával, mely alkalommal majdnem elbukik. Margit végre haza megy, mert máshova nem mehet s azt mondja: „ha boldog nő nem lehetek, lesznek boldog anyák” mert Margitnak gyermeke is van.

Ha ez előadás most már tréfásnak látszik, szerző megbocsáthat, mert regénye tréfás benyomást tett ránk. Ő kevésbé vette komolyan az élet komoly oldalainak festését. Beszél ugyan arról, hogy alakjai mily nemes életcélokért küzdenek, de nem hiszszük el neki. S miért nem veszünk tőle semmit komolyan? Mert lehetetlen olybá venni azon sajátosság adomyszerű, parasztpóre előadásnál fogva, melylyel az elbeszélés az utolsó betűig írva van.

Ime Julesa, a szép parasztleány és Pista urfi szerelméből mutatvány.

„Az öreg Závár pásztor ember volt, nem-hogy leányát, de a reá bizott jószágot sem tudta jól őrizni. Ötön élt biz az öreg silenderkorá óta. A ki nyére nem volt, el tudta biz ő láb alól tenni. Leánya sem járt kezére, őt is tovább adta volna a sipírtós esárdásnak, a kinek volt ugyan felesége, de elzavarta magától, mert megbabonázta Julesa. Már össze is adta őket Gelyvás Pista, a kápolnai gróf kanásza, a ki az ilyen vadházasságoknál olyan átkot tudott elmondani, hogy a legbojnyikabb betyár is megrázkódott rá! Meg is hurezolták az új párt a faluban koesin: lakodalmat is tartottak; Kikírás Kati azonban hírül vitte az urfinak, a ki kerülvén Julesát s Julesa is majd megalondult érte; de hát vén apja ellen nem mert cselekedni. Pista urfi is oda vágatott a kerülvővel, kanásza a nélkül is hivatalosok voltak, eljöttek ugy pusztá véletlenből a esőzei is, egy pár bieskást meg kiarendált; azután mikor a menyasszony táncza következett, egy százat dobott az asztalra, magához szorította a menyasszonyt, a kit a hályogosszemű, ragyaverte vén vőlegény miatt ijedtében már a nyavalya kerülvett, azután a fülebe sugta neki:

— Julesa lelkem, meghalok ha fel nem jössz hozzám, jobb sorsod lesz, mint ennél a gunár ördögnél.

— Vigyen el a nagyságos ur az Isten áldja meg — susogta vissza a bolondulásig szerelmes leány.

Ekkor az urfi odaintett a kerülvőjének, a ki kenyerének a javát a vármegye börtönében ette meg, ez a furkosát megismer-tette hirtelen a esárdással. Kikírás Kati elfújta a méceset, az urfi felnyalabolta a menyasszonyt, azután tovább állt vele.

Ezóta Julesa a kastélyban éli világát, Pista egy pár ezressel kötötte be a besza-kitott fejeket s ugy szeretik egymást, mint a galamb a tiszta buzát . . . Julesának olyan szép hangja volt, mintha ezüstön kalapálnának, azután gyémánt ne visszhangozná a csengést? Ásó-kapa se választhatja el őket egymástól, ugy bele vannak egymásba boldulva.

Igy, szerző mosolygós mókázó előadása szerint, meg a szerint is, a mint a tárgyat felfogja s vele elbálik, szeretkezik az ember, de nem szeret, nincs egyáltalán valami nagyobb érzelmi veszélyben, sem conflictusban. Nyestetvári Pista jól mulathat a szép parasztleánnyal, még feleségül is veheti (a mint nőül is veszi, bár nimes már miért?) de ez a Julesa éppen nem a heilbronni Kata s ez a mókány Pista ugyan ugynevezett jó gyerek, de korántsem a Kata grófja. Azért a szerző komolyan tartott aphorismái sem illenek rá.

Pista jó szerető volt, de jobb pajtás — mondja a szerző. Minden pillanatban kész lett volna magából vért eresztetni a legeszélytelenebb baráti szeszélyért.

Mennyi nagy jellem törpült így semmivé!

Hány nagy embert vesztett el a haza!

Higye el a szerző, hogy ezek közül a Pisták közül egyet se. Ezek a jó brude-rek „kik a patriciusi vért könnyelműen pazarolják,” csak oly jelentéktelenek a világhistóriában, mint akármely nyárspolgár. Csak munkátlan jókedvükben van meg lát-szata a nemesebb organizmusnak, de csak látszata. Mert mihelyt a Pistáknak dolgoz-niok kell, egész semmiségük kiténik.

Mondottuk, hogy a különben tehetséges szerzőnek mókázó hangja ártalmára van az illúsiónak, melyet az elbeszélésnek kel-tenie szükséges. A komolyabb szerelem festésében sem tud erről letenni.

Margit a gavallér asszony ily hangon hozza szőnyegre Piroksa szerelmét.

— Hogy állunk szerelem dolgában édes Piroksám.

— A szerlemből van elég édes Margi-tom, még kölesön is adhatnék belőle.

— Nem olyan portéka az, a mit ki szoktak kölcsönözni. Azután kinek adnád ki kamatra?

— Tudod kinek?

— Arnótinak?

— Igen.

— Azt hiszem, neki is van ebből a vagyomból elég.

Amde annál sikerültebb és mulattatóbb a szerző elbeszélése, hol egyéni modora a tárggyal megegyezik. Az igazi vidéki magyar életet, eszéit, genre alakjait oly találóan és oly humorosan rajzolja, hogy párját ritkítja. Számtalan ily jelenet tarkítja a regényt és ezek regényét olvasásra méltóvá teszik.

Alakjai közül ki kell emelnünk Skaresákot, egy erkölcsileg tönkre ment ügyvédi existenciát, ki koldus instantiákat irs ügyefogyott léha kasza-kapa kerülőknek tanácsokat ad az emberi jótékonyág kiaknázására. E mellett tanukat gyűjt és e mellett hamisított okmányokat, eseléd és katonakönyveket szerkeszt. Kitűnően sikerült alak Szivessyné a honvéd özvegy, ki folyton a szabadságharcot gyászolja s ebből keresi kenyerét. Elő krónikája a szabadságharcnak. Elbeszéli, hogy vitte át az ellenséges táboron a legtitkosabb üzeneteket. (Volt eset, hogy a sürgöny fejbőrére volt írva.) Egy izben női becsülete is kockán forgott s csak is esellel tudott megmenekülni egy német tábornok karjaiból. A legtitkosabb terveket, ha kellett, csók árán is megszerzte.

Haynau vesszője alatt lett meggyalázva az ő női önérzete is.

És mivel jutalmazták meg? Koldusbóval.

Vagyonát adta oda, s mi az elismerés? Halátlanság.

Egy boldogsága van, — ha a vértanuk sirjára borulhat s ezek szellemének mondja el az emberi méltatlanságokat.

Halottak napján soha sem hiányzik a temetőből s egyes elfeledett sírokra tesz virágot.

Szóval: „honleány.“ Első és utolsó gondolata a haza.

Van egy tökéletes névsora a régi honvédekről, melyben mindenkinek be van írva a nevenapja. Ha mindenki elfeledkezik is valakiről, ott van Szivessiné levele, melyben a nagyérdemű hazafinak minden jót kíván s kéri, hogy ha gondolja megengedik, ne feledkezzék el egy szegény özvegyről, ki mindenét a hazáért áldozta. A gratulációk végén pontosan közli lakezímét. A legtöbb régi szabásu hazafi az egyszerű sorokból nagy szenvedést olvas ki és siet megnyitni erszényét, hogy a honvéd özvegye ne szenvedjen szükségét egy pillanatra sem.

Abban a városnegyedben, a hol lakik, gyakran megjelen a lelkésznél és kéri, hogy tartson engesztelő áldozatot ezért vagy ezért a meghalt nagy hazafiért. Könyvek között vallja be, hogy neki pénze nincsen, de imájából nem fogja elfelejteni a főtisztelendő urat. A mise alkalmával azután ott ül a legelső székekben s tulzokogja az orgona hangjait.

A lelkész alig bírja megbékéltetni.

— Nem, nem, hadd folyjanak könyeim, — szokta mondani — úgy sem siratja, úgy sem szereti a hazát már senki és az én könyeim hadd folyjanak az árva hazáért.

És ez a Szivessiné és Skaresák a gonosz ügyvéd egy pályán van. A sátán és cimborája. A mások becsületén élnek. Egyik gondolkozik, a másik cselekszik. A két cimborára sikerült eredeti rajza már akkor feltűnt, midőn a regény először megjelent egy napi lapban és sokan úgy találták. Csiky Gergely „Proletárok“ című színművének két legsikerültebb alakja e regényből van kihalszva.

Ki kell emelnünk még a tizenhetedik fejezetet is, melyben Szivessiné háza van bemutatva, hova az előkelő férfi-világ jár be, hol Szivessiné leszakít minden virágot, a mely nincs körül rácsosva, hol ez asszony gondoskodik minden pótszerről, mely az idegeket csiklandozza, festményekről, olvasmányokról, fényképekről, mik a kiégett és ki nem égett vulkánok villamszíkrait képezik, hol a mi szép és érzéki, fentről és alantól, palotától le a külvárosi pinczéig mind képviselve van. Kiállítás a bünből. Az elbukás élő illusztrációi. A vétek gyermekei, kiknek keresztanyjuk a hiúság és fényűzés. E helyt szerepel egy szép leány ki feltűnően hasonlít a gavallér asszonyhoz és annak neve alatt is szerepel. Skaresák és Szivessiné így akarják megmontani Margitot, hogy az így féldízhető valópörből hasznót húzhasanak.

Még nem egy jeles részletet idézhetnénk szerző regényéből. De nem akarunk elébe vágni az olvasónak, ki magát a művet óhajta megszerezni. Erdélyi regénye minden fogyatkozásai mellett is méltó a figyelemre. Ha műve a komolyabb részletekben kívánni valót is hagy, mindamellett genreszerű rajzai oly érdekesek és oly eredeti tehetséggel vannak megteremtve, hogy élvezetes olvasmányt nyújtanak az olvasónak, a szerzőt pedig további alkotásokra jogosítják, melyekben alkalmat kereshet hibái leküzdésére.

JUSTUS.

IRODALMI HIREK.

— KATONA JÓZSEFRŐL érdekes irodalomtörténeti munka fog közelebb megjelenni. „A katona-esalád és Katona József ismeretlen színművei és munkái“ címmel. Szerzője Miletz János, a budai állami főreáliskola tanára, ki anyja (Boányi Magdolna) útján, rokoni összeköttetésben állt a „Bánkban“ költőjének testvéreivel, s a mit halotttól tőlük (főleg Katona Sándortól), azt már a hatvanas években följegyezteté, sőt a költő egy elvesztetnek hitt színművét ő találta meg egy hombar tetején. Ez ismeretlen mű címe: „Rózsa, vagyis a tapasztalatlan légy a pókok közt.“ A költő számos más műve is még fog jelenni e könyvben; így a „Tündéralma“ című tündéres vigjáték, mely szintén ismeretlen, bírálat a Kisfaludy „Ilkájáról“, adatok Keckeméti monografiájához, följegyzése a Katona József által olvasott idegen nyelvű könyveknek, tizenegy évi ügyvédi működésének, naplója stb.

— RAKODCZAY PÁL felkéri „a színdzset rendszer“ című művére t. előfizető-gyűjtőket, sziveskedjenek gyűjtésük eredményét még e hóban akár szerzőhöz, akár Nágel Ottó budapesti könyvkereskedésébe beküldeni, mert a könyv nem június 15-én, hanem 1-jén; továbbá nem 15, hanem 20 ívnyi terjedelemben fog megjelenni. (Az ára 1 frt 20 kr. marad).

— A MAGYAR NÉPSZINMŰ TÖRTÉNETE cím alatt egy esinos füzetett adott ki Dr. Sziklay János. A kedvelt fiatal író eleven tolla, melyből annyi élvezetes tárcza és elbeszélés került ki, ez egyszer komolyabb téren végzett derekas munkát, megírván a legrégibb időktől egész Szigligetüig a népszínmű történetét. Kár, hogy nem jött már közelebb Tóth Edéhez is. Mert Tóth Edével jóformán föl lehetne fordítani a cimberpajzsot a magyar népszínmű fölött. Sziklay műve, noha csak azzal a czállal írta meg, hogy a nevéét megszorította két betűvel (Dr), megszorította egyszersmind írói érdemeit, mert sok érdekes új adat is van benne, s a ki valaha írni fog e speciális magyar műtárgyról, az nem nélkülözheti a fiatal doktor most még kisebb terjedelmű, de tájékozott és magvas értekezését. A mű kapható szerzőnél vagy Légrády testvéreknél; ára 80 kr.

A ZENE MEGŐRZÉSE, ÁPOLÁSA ÉS TOVÁBB FEJLESZTÉSE A BENCZÉSEK ÁLTAL.

I.

BEVEZETÉS.*

On parlara longtemps de sa gloire“ e mondta, mely egy hódító, embert és vagyont pusztító usurpatorra alkalmaztatott, sokkal jobban illik a férfira, a ki Kr. sz. u. 480. évben *Nursiában*. Spoletotól keletre az Apennin hegység alján látott napvilágot: ez SZENT BENEDEK volt, az ő nevéét viselő szerzetesi rend alapítója, mert eltekintve minden egyébtől, egy oly intézmény, mely tizenhárom évszázadon át tartotta magát, mindenestre megérdemli figyelmünket.

Mi keletkezett mind azóta! de mi minden el is enyészett ezen ezernégyszáz év folyamában? Mily örök időkre tervezett birodalmak tűntek azóta semmiségbe? és az egyszerű szerzetes alkotása fenn áll még ma is.

Ma Amerikában is van virágzó Casinensi Congregatio Pennsylvania állam Szent Vincze helységében.

Amerika! kinek ne jutnának itt eszébe Macaulay Tamás Babington szavai: „Ha majdan egy civilisált újseelandi, a Pál-templom romjairól áttekint az „London bridge“ maradványain, az katolikus leend.“ Amivel az angol történész a katolicismusban rejlő szívósságot akarta jellemezni.

A közmívelődés is a tudományok megőrzése még a legsötétebb évszázadokban is a benczéseknel találta főtámaszát, kik négy éve, hogy 1400 éves fennállásuk ünnepeit tartották.

Könnyű nekünk ma beszélni, midőn könyvtárak, gyűjtemények, taneszközök stb. bőven állanak mindenki rendelkezésére, de

* E cikksorozat fogalmazásánál kútforrásul szolgáltak:

1. Die Pflege der Musik im Benedictiner Orden von P. Otto Körmüller. 1880.

2. Dr. W. A. Ambros: Geschichte der Musik. Band II.

3. Gerbert De Cantu et Musica Sacra.

4. P. Anselm Schubiger: Sängerschule in Sanct-Gallen. 1858.

5. Kiesewetter Guido: Sein Leben und Wirken. Leipzig. 1810; és több szétszórt ciklik a szaklapokban stb.

meltányolnunk kell, hogy a Sz. Benedek-rénd egy romba dőlt világ törmelkeiből épített.

A római birodalom-óriás széttúzva volt, utolsó maradványait a caesarok trónján egy tehetetlen gyermek iparkodott a minden oldalról özönként betörő barbárok ellen védeni, de vajmi sikertelenül.

Romulus Augustulus Kr. sz. után 475. évben lépett a trónra, de a hajdani hatalmas birodalom feltarthatlanul ment foszlányokba, végre ODOAKER a herulok hadvezére előzte a szerencsétlen ifjút és maga magát tevő *Itália* királyává. *Galliában* Childeric, a frankok királya lépett a római örökségbe; *Spanyolországban* pedig, valamint Aquitania fölött is, Alarich a nyugati góthok királya uralkodott.

Ez volt — röviden vázolván — a világ állása az ötödik század vége felé. Egy nagy enyészett volt ez, melyhez hasonlót a világ történelme azelőtt nem ismert, de érez vészjével azóta sem irt többé a történet tábláira.

Idestova hullámzott a népek özöne, általános volt a küzdelem, de a római világbirodalom romjain valami rendszeresített államiság még nagyon sokáig nem bírt megállapodni, meggyökeredzeni. *Ekkor a római művelődés, az emberi ész és szellem sok százados működésének gyümölcsét megőrzendő,* lépett fel Szent Benedek, a nyugati szerzetesek patriarkája.

Ő római volt származása és nevelése után is. A minden részeiben ingó birodalom fővárosában vette fel magába a tudományokat, és második Noáh-ként hivatva érzé magát — ezuttal nem a testet, de a szellemet megmenteni a végromlástól.

Még nem sok idő mult el a keresztény-üldözések óta és alig hogy a vallás az államban az őt illető helyet elfoglalta, már is új romlás fenyegette; — nem szabad tehát csodálkozunk a felett, hogy Benedek *Sublacumban* (a mai Subiaco) ugyszólván a katakombák lehelletétől volt érintve és e világhalál közepette elzárkózottan magába tért. De közmívelődési hivatásának a rend felelt meg, ugyszólván, universalis jellegűt öltött magára és ez az oka, hogy e testület még ma is az őt megillető helyet foglalja el az emberi társadalomban.

Nem lesz talán érdeknélküli a következő ugyan szorosán ide nem tartozó történelmi adat.

*Subiaco*t 1455. január 16-án III. Calixtus pápa bibornoki apátságra emelte, és e zárdát illeti azon dícsőség, hogy az első Némethonon kívül, *Itáliában nyomatott mű* itt látott napvilágot és pedig Schweinlingen Konrád és Paunartz Arnold nyomdászok által, kik, mielőtt Rómában a Masscini palotabeli nyomdát állíták fel, itt találtak munkahelyet. Ők 1465. okt. 30-án itt fejezték be Lactantius Institutioi nyomtatását és 1467-ben Ágoston művét: „De Civitate Dei.”

Subiaco-i bibornok-apát volt a spanyol Borgia Roderich is, a későbbi hírhedt VI. Sándor pápa.

A következők jobb megérthetésére szükségesnek véltük e rövid történelmi bevezetést és most áttérünk magára tárgyunkra.

* * *

II.

AZ EGYHÁZI ZENE EMBRYÓJA.

Valamennyi művészeti ág és így a zene is, a római birodalom vége felé részben

elfajult, részben egészen elhanyagolt és az általános hadi zaj, az egymásra rontó népek viadala közepén vajmi kevés nyugodt hely maradt a muzsák hiveinek. A benzések egyéb hivatásai közé tartozott tehát a *zene megőrzése is*, és örökké érdemül kell felszámolnunk e szerzetes rendnek épen azt, hogy a zenét át vezette az ujkorba. A kereszténység első idejében nagyon egyszerűek és egyhangúak voltak a templomi énekek, de már a negyedik században Sylvester pápa Rómában rendszeres ének iskolát állított fel; itt honosult meg a régi görög teoriából kiindulva az ének kezdetleges elmélete, s jött létre az első négy ugynevezett Ambrosius-féle hangfaj (Tonart), mely a később hozzá csatolt négy mellékes vagy Plagal-hangnemmél együtt a XVII. századig a zenészet alkottás alapját képezte.

Milyen volt az egyházi zene az V. és VI. században, azt megállapítani annál kevésbé lehet, miután azon korból minden idevágó írott maradvány hiányzik, de hogy az a VI. század vége felé már magasabb fokra emelkedett, ezt mutatja az *Antiphonarium Sangallense*, mint Nagy Gergely pápa szentpéteri Antiphonariumának másolata. Biztos tudósítások és *feljegyzett melodiók* azonban csupán a VIII. és IX. századból maradtak fenn.

Azon feladat, melyet Sz. Benedek szerzetének kitérítőt, magába foglalta az ének és a zene ápolását, a mennyiben az isten dicsőítésével áll összekötetésben; követői és utódjai komolyan és magasabb szempontból fogták fel a feladatot és így a századok hosszu során át sokat tettek a zene érdekében. A Benzések tovább mentek, amennyiben az egyszerű válaszénekeket művészi irányban fejlesztették ki. A szerzetesi rendszabályok több szakaszai, különösen a 9. és 17. pont világosan mondják, mikor alkalmazandó zene és ének az istentiszteletnél. Kezdetét vette az egyszerű recitatioval, melyet Benedek „Psallere cum antiphona”-nak nevez és mely nem volt egyszerű beszéd, hanem hanglejtés és a végén hangsúlyozással összekötött felolvasás; következett azután a „Psallere cum antiphona,” mely már inkább énekszerű volt; azután a „Cantare lectiones,” mely a mai papi miscénekhez hasonló, végre az antiphonok, responsoriumok és himnuszok. Már azon régi időben a szerzet rendszabályainak 11. és 18. szakaszai értelmében a modulatio mensura, psalmi modulati gyakorlatában valamennyi szerzetbeli tag részt vett egy előénekes vezetésével, ki a mediatio és finalis idomítására is felügyelt; képzetesebb énekesekre bízták a válaszénekeket, a kilenczedik szakaszból látjuk, a melyben mondatik: „tres lectiones inter quas tria responsoria canantur . . . Post tertiam lectionem, qui cantat, dicat gloria; quam cum incipit cantor . . .” Így tehát megkülönböztetés van téve a között, aki a lectiont adja elő és aki a választ éneklí. Ez volt a cantor, tehát a későbbi regenschorik ősapja.

A benzések szerzet rendszabályainak 13. szakaszában még behatóbban van rendszeresítve az ének és a matutinák, laudesek stb. éneklési módja. Ebből látjuk tehát, miszerint a szerzetesek, a noviciusok és az énektanoncok nem kedvők, hanem egészen meghatározott szabályok szerint énekeltek.

Szent-Benedek indítványa és sürgetése következtében nyitotta meg Hormisdas pápa

a laterani és vaticani énekiskolákat a sístini énekkar elődjét, mely intézmény tehát közel 1400 éves.

A benzés rend kebeléből származott a templomi zene megalapítója NAGY GERGELY pápa is, a ki tanonc, szerzetes és apát volt a római Szent-András zárdában. Gergely idejében a schola cantorum nem csupán a Sz. Péter templomban, hanem még a külkerületi plébániákban is tett szolgálatakat, amint azt a legkorábbi ordinis romanibus látjuk.

Mikor a benzések a hittérítők feladatát vállalták magukra, a zene és ének ápolását is kiterjesztették az egész akkor ismert világra és a VIII. és IX. század folyamán virágzóvá is tették azt.

Első fényes tevékenységüket ez irányban *Angolországban* észlelhetjük, ahova még nagy Gergely küldte AUGUSTINUST társával. A következő századokban mint zenészek tüntették ki magukat a britaniai zárdákban: Yorki Heddius szerzetes Canterburyben, Osbert Glasgowban, szent Chutbert Béda tanítványa, Johannes Scotus Oxfordban, Sommerset Vilmos Malmesburyben. Híresek voltak a yorki énekiskola is és az abból kikerült szerzetes énekesek. A glasgowi egyház-gyülekezet 749-ben az egész országra nézve szabályozta a templomi éneket.

Galliába még szent Benedek éltkor ültette át a zenét Maurus, de csak Nagy Károly trónra lépte után fejlődött ott ki az egyházi zene. Később Alcuin toursi apát a párizsi akadémián adta elő a zenét; Amalarius, annak utódja, az egész antiphonariumot át javította.

Németországban a benzések — mint hittérítők — nagy ügygyel-bajjal, de végre is szép eredménnyel terjesztették az egyházi zenét. A 813-iki mainzi egyház-gyülekezet határozataiban hatféle éneket sorol fel, melyek a németek közt már akkor szokásosak voltak. Radpert, sz. galleni szerzetes a IX. század elején dícsénekeket írt, és pedig a verses szöveget és a zenét is; a wessobrunni szent Péterről szóló imaének is azon időből származik.

Strabo Wallafried, aki mint árva fiú és énekestanoncz 815-ben jött a reichenauai zárdába, egy 830-ig terjedő naplót vezetett, melyben az egész egyházi zenezolgálatot részletesen adja elő és itt ismerkedünk meg a már akkor használatban volt hangszerekkel, melyeknek: az orgona, hárfá, síp-fuvola és a fejlettebb fuvola, trombita, tárogató, nagy harsona, háromszögű cithera és háromhúrú lyra; mindezen hangszerke kezelésére tanították az énektanoncokat is. A reichenauai zárdában élt a béna „contractus Ármín” is (meghalt 1054-ben) a ki „de musica liber unus” cím alatt zene-elméletet írt. Nem kevésbé híres volt a zene ápolásában a már érintett sanct-galleni zárdá a Svájcban. Ott éltek a zene és költészet terén híres Raspert, Notger Balbulus és Tutilo. HEKSCH F. SÁNDOR.

(Folyt. köv.)

~ Lapunk utolsó oldalán veszi t. olvasóink azon része, mely a miskolci dalárünnepely iránt érdeklődik és különösen a hazai da- és zeneegyletek, kimutatását ama testületeknek, melyek a nevezett ünnepélyen mint működők, versenyzők vagy képviselők vesznek részt. — Az 1886-ki dalárünnepelyt illetőleg Sopron, Pécs és Ungvár városok intéztek meghívást az orsz. dalárszövetség elnökségéhez.

ZENÉSZETI HIREK.

~ A PESTI NEMZETI DALKÖR szerdán sikerült nyári dalestélyt rendezett az egy-let buzgó karnagya Szotyori Nagy Károly vezetése mellett. A gonddal összcállított műsorban Mosonyi, Huber Károly, Hubay Jenő, Zimay László, Thern Károly és Sz. Nagy Károly compozícióival találkoztunk, melyeket a dalkör tagjai szabatos előadásban hoztak érvényre nem egyszer készíttve a szép számu közönséget zajos tapsokra. A műsor első száma Sz. Nagy Károly király-hymnusza volt, melynek előadását a közön-ség ováció alkalmával használta fel a szerző számára, kit szép babérkoszorúval tüntet-tek, ki ugyszintén jelenlévő collaboratorát Komócsi Józsefet. Nagy tetszést aratott még Hubay Jenő „Bucsu“-ja (szövegét írta Vá-rady Antal). Az est hőse azonban Huber Károly volt, kinek gyönyörű király induló-ját többször kellett ismételni. Ez az induló a miskolczi dalárünnepélyen is a műsor legelőkelőbb pontjának ígérkezik, és a ha-tás, melyet ezer dalár ajkán fog kelteni, remélhetőleg óriási lesz, ha már teremben és kisszámú énekesek által executálva is oly hatalmas benyomást tett.

~ PAULI RIKHÁRD ÉS RAUSCH KÁROLY tanár urak vasárnap május 25-én este 1/28 órakor a „Hungaria“ dísztermében zenees-télyt rendeznek a következő műsorral: 1. *Wagner* „Tannhäuser“ nyitánya 2 zongorán 8 kézre előadják; Berndt Mariska és Lippert Teréz kisasszonyok; Steiner Győző úr és Weinfeld Fülöp zenedei növendék (Rausch K. tanítványai). 2. *Thomas* kettős a „Hamlet“ dalműből, éneklők: D'Oliva Irma k. a. és Takács Mihály úr (Pauli R. tanítványai). — 3. *Mendelssohn* „Capriccio“ zongorán előadja: Steiner Janka k. a. (Rausch K. tanítványa), 2 zongora Rausch K. — 4. a) *Jensen* „Lehn' deine Wang“... b) *Schumann Klára* „Warum willst du andre fragen“ éneklők: Jantsovits Margit k. a. (Pauli R. tanítványa). — 5. *Chopin* „Nocturne“ (Des dur), zongorán előadja: Berndt Mariska k. a. — 6. *Steiger Lajos* „Abendstündchen“ éneklők: D'Oliva Irma k. a. — 7. *Raff* „Gavotte és Musette“ Op. 200, 2 zongorán 4 kézre előadják: Nagy Sándor és Weinfeld Fülöp zenedei növendékek. — 8. *Franz R.* „Es hat die Rose sich beklagt.“ — *Abt F.* „Die müssen beide für einander sein“, éneklők: Jantsovits Margit k. a. — 9. *Moszkovskij* „Barcarolle“, zongorán előadja: Steiner Janka k. a. — 10. *Michalovicz Ödön* „In der Mondnacht“, éneklők: D'Oliva Irma k. a. — 11. *Liszt* „Magyar rohaminduló 2 zongorán 8 kézre előadják: Rauchbauer Friderika és Matild, Kreische Irma kisasszonyok és Winter Lajos úr (Rausch K. tanítványai). A zongorakiséretet *Szabados Béla* úr szíveskedett elvállalni.

~ WILT MÁRIA asszony f. hó 22-én utól-szor lépett fel a nemzeti színházban, *Don Juan* operában mint *Donna Anna*. A közönség, valamint az opera igazgatósága számos ovációban részesítette a nagy művésznőt, ki hatalmas bravourral adta ezen remek szerepét. Hogy csakugyan bucsú fellépte volt-e, azt még sem hihetjük, mert eddig még minden évben sikerült az ünne-pelt énekesnőt rávenni, hogy hosszú művész-pályáját még egy évaddal megtoldja, sigy talán most is sikerülni fog őt az új opera-ház számára, ha nem is állandó vendégnek, de egy néhány estére, kivételes alkalmakra

megnyerni. Így még sem mondtunk le arról, hogy *Turollá*-val együtt „Sába király-nője“-ben fogjuk hallhatni Wilt-nét, s ekként a két főszerepnek ez időszertint legkitünőbb képviselőit együtt élvezhetni. Mindennél többre becslünk azonban, ha Wilt-nét jö-vőre gyakrabban hallhatók hangverseny teremben, mint oratorium-énekesnőt, mely tekintetben csakugyan felülmulthatatlan.

~ WILT NÉ ASSZONY Budapestről Bácsbe megy, hol leányával Plankensteiner-né assz-onynyal vendégszerepelné fog a bécsi dal-színházban. Junius 9-dikén lépnek föl elő-ször a Normá-ban.

~ A GYŐRI ÉNEK- ÉS ZENEEGYLET újja-alakulása után most adta ki harmadik évkönyvét. Az egylet érdemes elnöke *Stadler Károly* az elnöki jelentésben terjedel-mesen körvonalozza az ez évi működést, mely eseményekben és művészi eredmény-ben egyaránt gazdag. A forgalom és vagyon-kimutatásból végeredményben 116 fnt 17 kr gyarapodást veszünk ki. A tisztikar az 1884. évre következőleg alakult meg: Elnök: Stadler Károly. Igazgató: Zechmeister Ká-roly. Jegyző: Schadt József. Karmester: Berecz Imre. Ügyész: Klézar Ágoston. Pénztárnok: Nagy László. Hangműtáros: Doktorics Miklós. Választmányi tagok: Brünner Dániel, Csontos Károly, Csorba Kázmér, Füge Ágoston, Gáspár Imre, Hat-schek Jakab, Mayr Gyula, Molnár Rezső, Pösch Alajos, Polgár Bertalan, Surányi János, Weisz Vilmos. Pótagok: Ehrlich Móricz, Csizmadia János, Halmi Antal, Kiss Lajos. Számvizsgáló bizottság: Zitritsch Mátyás, Klenka Ferencz, Bánóczy Jenő. Jelenleg az egylet áll: 64 működő, 33 tisz-teletbeli, 4 alapító és 345 pártoló tagból. Sok sikert a derék hazafias egyletnek, mely a magyar dalért oly lelkesen munkálkodik.

~ SZEGED, máj. 20-án. A szegedi dalárda nyári „Dal és Táncestély“-e az ujszegedi népkertben 17-ikén tartott. A dalárda derék karmesterének Szegedi Endrénék vezetése alatt szép precisítással adta elő műsor egyes számait, melyek Dümer, Huber, Szegedi s Chembini műnégyséit tartalmaz-ták. A közönség élénk tapssal kísérte a jól s kerekdeden előadott számokat. A dalárda szorgalmasan készül a miskolczi dalárü-nnepélyre, melyen részvételét már bejelent-te.

~ LISZT FERENCZ tiszteletére minapi drezdai tartózkodása alatt Götzé és Kotz-bue kisasszonyok, a kik Drezdában jóhírű opera- és zeneiskolát tartanak fenn, hang-versenyt rendeztek tanítványaik közremű-ködésével. A sikerült hangverseny végezté-vel a mester maga ült a zongorához és a jelen voltak leírhatatlan lelkesedése mellett eljátszotta átiratát Chopin „Barátaimhoz“ című dala fölött, azután „Harmonies reli-gieuses“ című szerzeményéből a „Cantique d'amour“-t.

~ A BÉCSI OPERASZÍNHÁZBAN a követ-kező új művek vannak előadásra ajánlva: Rubinstein „Nero“-ja, Wittgenstein gróf „Antonius és Kleopatra“-ja, Hager „Marfa“-ja és Gramann „András ünnep“-e.

~ PONCHELLI „GIOCONDA“ című dal-művének bemutatója vasárnap 18-án volt Zágrá-ban. Az előadás igen jó volt és az opera nagyon tetszett. Giocondát Rütli k. a., Laurát Lesies asszony, a vak nőt Vor-mastini asszony, Enzot Del Papa, Barnabást Vespasiani, Bódverót Tercuzzi énekelte.

~ A PÁRISI ZENEKONZERVATORIUMBAN most foly a pályázat a római nagy díjra (Grand prix de Rome). Kilenczen jelentkez-tek az előkészítő vizsgára, és ezek közül ötöt bocsátottak a pályázatra. A bíráló bizottság tagjai: Thomas, Gounod, Beyer, Massenet, Saint-Saens, Boulanger, Delibes és Smet.

~ A PÁRISI TANÁCS megengedte a Ber-lioz Hektor emlékére emelendő szobor bizott-ságának megalakulását. A „*Damnation de Faust*“ híres szerzőjének e szobra broncz-ból lesz öntve és a Vintimillesquaren állít-atik fel a rue de Calais felé nézve, hol Berlioz született.

~ SAINT-SAËNS HUGO VIKTOR HYMNUSÁ-NAK első előadása a párisi Trocadero-palo-tában a költő ünnepelesére adott alkalmat a közönségnek. A zenemű megkapó alko-tás. Először hárfahangok szólalnak meg lágyan, mint a szférák zöngése, melybe az orgona nagy erővel csap bele. Aztán méltóságteljes melodiával hymnus száll fel az orchesterből, s el-elenyészik a zenei han-goknak nagy áradatában, de újra és újra előtör. A Marselláisenek néhány iteme átvezet a fináléhoz, melyben győzedelmes kürtársogás egészíti ki a költői lángész-nek zenei apotheozisát. Alig hangzott el az utolsó akkord, lelkes éljenzés tört kis min-den szem a páholy felé fordult, melyben a költő ült két unokájával. A férfiak kalap-jaikat, a nők kendőiket lobogtatták, a költő-nek elő kellett lépnie s meghajtani magát, s a közönség zajos kívánságára, lelkesült tapsok közt újra eljátszották az egész hymnust.

~ CARVALHO ASSZONY junius végén vég-leg vissza fog lépni a színpadtól. Bucsú-előadásán a Faust kertü jelenetét fogja éne-kelni, mely előadáson Fides Devriés-Adler asszony és Faure-on kívül az Opera-Comique összes személyzete fog közreműködni.

~ PÁRISBAN ERNEST DAVID igen érdekes kötetet adott ki Calman Leyvnel. A könyv címe: *Haendel, dele, művei és ideje*. Min-den francziául olvasó komoly zeneész figyel-mébe ajánlható.

~ MASSÉ VIKTOR a napokban Carvalho igazgatónak bemutatta „Kleopatra“ című új dalművét, mely a jövő télen a párisi „Opera Comique“ legkiválóbb operai újdonsá-ga lesz.

~ PASDELOUP a híres Concerts-Populaires még híresebb alapítója és rendezője e vál-lattól, melyet 23 év előtt léptetett életbe, visszalépett. A párisi sajtó osztatlan rokonsz-enve kíséri a hatvanhárom éves nagy művészt megérdemelt nyugalmába. Elis-meri mindenki, hogy Pasdeloup óriási mun-kát fejtett ki a nemesebb zene fejlesztésé-ben akkor, midőn a „musiquette“ kultusza féle'mes módon vesélyeztette a helyes iz-lést. Visszavonulását nemcsak az általános hangulat méltatja, hanem kartársai fényes ovációval akarják azt ünnepelni, hogy a sok félreismerést és keserű tapasztalatokat, melyek Pasdeloup-ot huszonhárom év alatt kísérték, némileg a rokonszenv nagyobb-szerű nyilvánítása enyhítse. Tanítványa és utódja Colonne, ki a Concerts-Populaires egyszerű hegedűse volt, a Trokadero-ban fényes hangversenyt rendez az ősz mester-jávéra, mert azt is kell tudni, hogy Pasde-loup anyagilag nem nyert híres hangverse-nyeim. Remélhetőleg a Trokaderó kicsiny lesz a nagy és fényes közönség befogadá-

sára. Reánk nézve Padeloup ünnepe már azért is bír érdekléssel, mivel az érdemes művész sok fiatal magyar zenész előtt is megnyitotta termeit és sokat tett Párisban élő zenész hazánkfiainak hírének és kifejlődésének érdekében.

~ BEETHOVEN KÉT KANTÁTÉJÁRÓL ír Hanslick a „N. Fr. Pr.”-ben, a melyek nyomtatásban soha sem jelentek meg és a melyeket mindenki elveszettnek hitt. Mindakettő Beethovennek ifjúkori műve. Az egyiket II. József császár halálára, a másikat II. Lipót császár trónralépte alkalmára írta. E művek kézírata nyomtalanul eltűnt és Beethoven életéről közlők senki sem volt képes egy-egy másolatot szerezni róluk. — Most azonban Friedmann Ármán bécsi kereskedő megtalálta mind a két kantátét egy lipcsei ódonasztáznál és azonnal meg is szerezte. Az eladó csak annyit tudott mondani, hogy a hangjegyek Hummel Nep. János hagyatékából valók. Hanslick és Brahms egybehangzó ítélete szerint nem foghat föl a kétség a partitúrák valódisága iránt. A József császár halálára írt kantáté zene és ének-kara, magán szólamokkal van írva és öt számból áll. A mű kétségbevonhatatlanul magán hordja Beethoven lángelméjének bélyegét, habár még nem tünteti föl a mestert teljes virágjában. A Lipót császár trónralépte alkalmára írt kantáté alkalmi mű jellegű bir. Ez csak három részből áll — soprán-áriával kezdődik, ezt követi egy terzett soprán-, tenor- és bass hangra, a befejezést pedig ének-kar képezi. A dologban az a csodálatos, hogy Lipcseben, a Breitkopf és Haertl cég székhelyén, ahol oly sok kiváló szakember megfordul, senki sem vett tudomást az ódonasztás nyomtatott katalógusáról, a melyben a két mű följegyezve volt.

~ PEROTTI FRANKFURTI VENDÉGSZEREPLÉSE kitűnően sikerült. Szerződés az ottani színházhoz most már bizonyos. Mint annak idején említettük: évenként öt hónapig fog Frankfurtban énekelni és 600 márkát kap egy estére.

~ FRIEDLÄNDER MAX-ot a Német- és Angolországban ismeretes zeneművészt bízta meg a lipcsei Peters-cég Schubert dalainak kritikai kiadásával. A Friedländerbe vetett bizalom és az ő kompetenciája biztosítja a vállalat sikerét. Már most is sok dalszöveg kéziratának birtokában van, ami Bécs és Berlin könyvtárainak és Bauernfeld, Brahms, Lachner és Stockhauser urak gyűjteményének köszönhető. Még csak a „Schöne Müllerin” cyclusának egy fontos része hiányzik, melyet eddig feltalálni nem lehetett. Vajjon van-e Magyarországon ilyen kézirat, vagy annak egy másolata? E fontos és érdekes vállalat érdekében felhivatnak mindazok, kik Schubertféle dalszövegek birtokában vannak, hogy erről Friedländer urat (Leipzig, maison Peters) informálni sziveskedjenek.

~ SIGNOR SCUDERI Londonban híres uri ember. E hó 8-án hangversenyt rendezett a St. James Hall-ban, melyben egyedül mint hegedű-, gitár- és ének-művész működött.

~ SARASATE ápril 3-án kezdte meg Londonban első hangverseny-sorozatát. A zenekar Cusins-vezetése mellett Mozart Jupiter-Symphoniáját adta elő, míg Sarasate Mendelssohn hegedű-versenyét és Guiraud egy caprice-ét játszotta.

~ BRÜSSELBEN a tavaszi hangverseny-évadot méltóan fejezte be az ottani híres quartett fényes előadásával. Colyns, Joseph Servais, Van Styvoort és Hubay Jenő hazánkfiak a brüsseli kritika szerint bevégzett művészek, mesterek. Leírhatatlan az a benyomás, melyet Beethoven 13-ik négyesének adagioja a közönségre tett a négy kiváló művész inspirált és mélyen átértett játékában. A kiből csak egy kis zene és költészet van, mélyen meg volt hatva a produkció által, mely mindenre nézve az édes álom és „művészi extázis pillanata volt.”

~ MAUREL a párisi olasz opera igazgatója május 31-én akarja az évadot befejezni, még pedig fényes körülmények közt. E célra Sigorettit a nápolyi San-Carlo színház tenoristáját és signora Tetrosinit, a híres drámai énekesnőt fogja az utolsó előadásra szerződteni. Azonkívül még két ügynököt küldött ki, az egyiket Havre-ba, a másikat Liverpoolba, hogy az Amerikából érkező nagy énekeseket fogadják.

~ A TURINI KIÁLLITÁST Franco Faccio cantatájával nyitották meg, mely igen nagy hatást keltett.

~ CHIKAGOBAN a jövő évben nemzetközi zenei kiállitást rendeznek.

A HÉT TÖRTÉNETE.

— Május 18—24. —

(A népszínházban: A tékozló asszony, népszínmű 3 felvonásban, írta Kóródi Péter; színpadra került e hó 17-én. — A „Vereshajú” német nyelven.)

Azt beszélik, hogy Kóródi Péter urat valami csodás módon „fedezték fel”. A népszínház valamelyik pályázatában a cenzorok Kóródi úr darabját, „A legény bolondja”-t, mint rossz művet félre dobták; de egy revidió ismét felszínre hozta a darabot és kiderítette, hogy Kóródi úr nagy tehetség. Ez utóbbit tagadni sem szükségünk, sem kedvünk. Csak arra kívánunk figyelmeztetni, hogy ha valóban igaz, hogy Kóródi úr nagy tehetség, úgy ezt legújabb darabja, „A tékozló asszony” megírásánál ügyesen el tudta titkolni. Mert e darabon a tehetségnek bizony csak alig látszik még csak nyoma is. A mű tüzetes analysisébe nem bocsátkozhatunk; egyszerűen azért, mert tartalmát elmondani képesek nem volnánk. Ez pedig onnan van, hogy minden ami e darabban történik, oly lazán függ össze egymással, hogy a logikai vezérfonalat sem vagyunk képesek e sok ki- és bejárákásban hangos és „félre” való beszélésben kitalálni. Valahányszor arra gondolok, hogy voltaképpen mi is e darab tartalma, mindig az jut eszembe, hogy ezt a darabot talán hátulról a kifejlésnél kezdve és a kezdet felé haladva is el lehetne játszani, anélkül, hogy hatásában a legcsekélyebb kár is eshetnék. És ezenkívül mindazok, amik e darabban történnek, oly föltétlenül csekély jelentőségűek, hogy az embernek a cselekvés egyetlen egy mozzanata marad meg emlékezetében. E darabban semmi sem érdekli a nézőt; mit jegyezzen tehát ez meg magának belőle?

Csak annyit tudok a darabról, hogy van benne egy „Vityai Gábor fiatal gazdaember”; ez házában tartja özvegy hűgát, Böske-t, aki szeretne ismét férjhez menni, minden leánytól irigylis szeretőjét, és ezért — egészen

megfelelkezve arról, hogy ő a hősnő — a darab intrikussává lesz, adóságokat csinál, meglopja bátyját és végre pórul jár. Azt hiszem, büntetése abban áll, hogy nem kap férjet; vagy talán abban, hogy férjhez megy? Nem tudom biztonsággal. De hisz ez jelentéktelen, mint az egész darab.

Csupán két részlet van e darabban, mely jobb keretet érdemelt volna. Az egyik az, hogy Nyírfa Pali, nem tudom határozottan ki által, de hát valaki által felbujtogatva, elindul Böskehez, hogy ezt bolondá tegye. Házasságot ígér neki. E váratlan ígéreten Böske úgy megőrül, hogy alig fér meg bőrében, és minthogy a szomszédból, hol névnapot ülnek, halkán áthallik a zene, Böske Palival táncra kerekedik és — minthogy közben beesteledett, — sötétben körül csárdásozva vele az asztalt egész furiával egy jó negyed óráig, míg végre a szolga bejő, a nagy suhogásra gyertyát gyújt, és ámulva látja, hogy járják ezek itt a bolondját. Ez igen komikus és, mi földolog, eredeti. Nem is hiszem, hogy szerző ur e kitűnő jelenetet nem egyenesen az életből merítette volna: ez valahol megtörtént, és szerző a tényt úgy illesztette darabjába, mint kész gyöngyöt. Meg kell jegyeznünk, hogy e jelenetben Hegyi Aranka kisasszony, az örmében neki vadult menyekét rendkívül játszóta; tüzes temperamentuma talán még sohasem szolgálta a jeles művésznőt, oly jól mint e jelenetben. Kassai, a gyertyagyújtó inas is föltűnő mulhatatlan volt buta bámulatóban és az ügyességben, melyvel — maga is táncra kerekedve, — a földre hullott pogácsákat, folyton tánczolva, titokban felszedgeti és zsebre rakja.

A másik részlet voltaképpen csak egy megjegyzésben és egy mozdulatban rejlik. A falunak, melyben e darab történik, bírja zsidó. Beesületes, derék, de hiu ember. Amint Vityai Gábor uram udvarában igazságot tesz Böske uzsorásai ellen, egy percig senki sem figyel ő rá, és a felek egymással veszekednek. Ezen a zsidó bíró felbőszül. „Micsoda?” — mondja komikus indignációval, — „önök magok intézik itt a dolgokat; engem számba sem vesznek? Hát ki vagyok én itt akkor? Én vagyok egy senki, egy nolla? (Pöffszkedő, lenéző mozdulattal) Kisbírók, fogjatok meg engem és dobjatok ki!” A kisbírók nem értvén a zsidó észjárását és a benne rejlő ironiát, komolyan veszik a dolgot és — engedelmességednek a parancsnak, megragadják a bírót, hogy kidobják. A bíró egy büszke, felvilágosító karlejtéssel kiszabadul saját fogdmegjei kezéből. — Ez kitűnő; ez valami őskomikum! De ez is vagy az életből vagy az életet festő adomából van véve. Ezt is készen kapta, szerző ur; ilyet kitalálni nem igen lehet. És Komáromi — a bíró szerepében — is hozzájárult jó játékkal a nagy hatáshoz.

E két jelenet, mint mondánk, az, mi e darabban becses; és e két jelenetért kár volt e darabba. Ha e darab csak valamiképp türethető lett volna, e két jelenet talán véghez viszi ezt a csodát, hogy fentartja a darabot. De így lehetetlen volt. A darab merőben képtelen és ezért megbukott. A két jó jelenet is kárba veszett; elsodorta az üres és indokolatlan szózat, mely e darabot elejétől végig megtölti.

Őszintén tanácsoljuk Kóródi úrnak, hogy olvasson el egy-két könyvet, mely a dráma műviltáról felvilágosítást adhat! Ne higgyen

a „vad genie“-k nagy jelentőségében! A „ripókók“ irodalma nálunk már úgy is nagy: ne gazdagítsa azt munkáival. Tanuljon előbb valamit, és aztán tegyen újra kísérletet az alkotás nagy és nehéz mesteriségében. Ha ebben szót fogad, talán még beválhatik annak a genie-nek, kit benne jóakarói oly hamar megláttak. —

Másik érdekes ténye e hétnek, hogy előadták *Lukácsy Vereshaju*-ját német nyelven a Feld Zsigmond úr igazgatása alatt lévő városligeti színpadon. Ez előadás igen érdekes volt; és a darab hatást tett.

Természetes, azt várni sem lehetett a német színészekről, hogy azonnal egészen megérték és teljesen érvényre emeljék a darab magyar szellemét. Ez csak a magyar életnek és irodalomnak tüzetesebb tanulmányozása és a hosszabb színpadi gyakorlat eredménye lehetne. De hát elég eredmény az is, hogy az idegen ajkú és idegen szellemű színművészek első belépőre megnyerték azon közönség tetszését, mely a népszínház gondozott előadásaiban szokta nézni a magyar népszínművet.

Bendl Lina kisasszony — a drezdai Reizendz-Theater tagja, — mint vendég a czim-szerepet játszván, igen szépen és sok helyes érzéssel énekelte a magyar dalokat. Nem is hittük volna, hogy a magyar dalok német nyelven ily hatást tehetnek; és meggyőződünk róla, hogy ha egy jó német színésztársaság gondosan betanulná a magyar népszínműveket, Németországban, legalább egy ideig — míg a drámafaj újdjóságának ingere is közrehatna, — nagy sikerrel működhetnek. És, ki tudja! ennek révén a németek talán még meg is kedvelnék a magyar genre-t. Az nem volna baj, hogy a népszínmű a németeket az ő parasztdrámáikra emlékeztetné, melyeknek kora náluk húsz év óta lejárt; a reminiscencia, nézetünk szerint az új genre-nek csak hasznára lehetne, amennyiben hogy *kész conventióval* szolgálja az új műfajnak. Jó erővel és a magyar életet alaposan ismerő rendezővel, meg lehetne tenni a kísérletet.

Dicsérettel akarunk megemlékezni a többi közreműködőkről is, különösen *Kräuser*, *Schwabe* és *Niedt* urakról, valamint *Löcse* asszonyról és *Paukert* kisasszonyról, mint kik lelkiismeretes buzgalommal és nem mindennapi tehetséggel tettek eleget a rájuk nézve egészen újnemű feladatnak. A fordítónak *Vécsey Lipót* úrnak és a színház igazgatójának, *Feld Zsigmond* úrnak kívánjuk, hogy a magyar irodalom érdekeinek szívenviseléséért a közönség nagyobb érdeklődésében találják meg szép törekvésük első jutalmát. RF.

RAUPACH SZÜLETÉSÉNEK SZÁZADIK ÉVFORDULÓJA.

A színpad bizonyos tekintetben hasonlít Saturnus istenhez, kiről az antik mythosz azt beszéli, hogy saját gyermekeit falta fel. A drámairodalom történetében van néhány költői tehetség, kik fellépésüknél a legzajosabb sikerben részesültek, kik évek során át megmaradtak a közönség kegyében, hogy azután csakhamar letűnjének a napirendről. Raupach Ernst-től harmincz év alatt száz darabnál többet adtak elő Berlin két legelőkelőbb színpadján; és ezen ernyedetlen munkásának manapság már nyoma sincs. Csak itt-ott elszórtan találunk még néhány darabot, mely e szorgalmas műhely-

ből került ki: „A molnár és gyermekét“ valamennyi katolikus vidéken szokják még hallottak napján adni, továbbá a „Dugárusok“, „Az életuntak“, „Az élet iskolája“ még most is néha napján megjelennek a külvárosi népszínházak repertoírjában. — A többi mind elnyelte Chronos atyánk.

Sok kétes kísérlet után legelső sikerét a színpadon Raupach „Izidor és Olga“ vagy „A jobbágyok“ című szomorújátékkal nyerte el. A közönség megilletődött a tárgy érdekes újságától és daczára a kritika visszautasító magatartásának, a darab sokáig maradt a műsoron. Raupach előtt csekély értékben volt a magasabb aesthetika követelménye, ő csak a színpadi hatást tekintette. Ez után alkalmazta invenczióját, tárgyát, nyelvezetét, mely a síma érthetőség és a költői emelkedettség között haladt. A sentenciákkal, melyeket könnyen felfogtak és utána beszéltek nagyon bőkezűen gazdálkodott. Vajjon a sentenzia illet-e a beszélő személyhez az, mellékdolog volt, ha csak szépen hangzó frázist tartalmazott.

Ezekhez a fogásokhoz Raupach még sokkal járult különösen vidám bohózatai és vigjátékaiban. Tárgyát nem mint bevezetett tárgyalta egy darabban, hanem egyes részleteket bevitt más darabokba is és új színművekbe szívesen engedte beszívárogni azt, ami már régiekből volt ismeretes. Mindenekelőtt bizonyos álló alakokat teremtett magának, kik könnyen átváltoztatható alakban mindig ismétlődtek. Így van az, hogy Tilt és Schellet a falusi borbélyt számos darabjában különféle alakban és situációban ugyanazon tréfákkal találjuk fel. Azonfelül nagy ügyessége rejlett abban is, hogy színészeknek szerepeket írt testükre, miáltal mindig biztos volt sikeréről, minthogy pontosan kiszámította, hogy szerszámait mire képesek. Produkciójának nagy tömegénél behatott minden műveltségi rétegbe; minden izlés számára tudott tetszetőséget adni és hatásai az udvari színházaktól a falusi kocsmáig terjedtek.

Legnagyobb érdeme abban állt, hogy elnyomott mindent, a mi idegen volt, különösen a sok francia darabot, miután minden fajban otthon volt, úgy a magas tragoediában, mint a daljáték és az operaszövegben. Raupach folyton harszó labán állt a kritikával; a korbéli kritikások épséggel nem voltak jóakarói. Rendkívüli termékenységét, mely lehetővé tette minden csorbáját kiköszörölni, felületességnek magyarázták. És mégis vig műzsjának termékei még most is kecsesek és kedveltek, mit utódai nagyon is hasznukra tudtak fordítani.

A berlini királyi színház május 21-én ünnepelte a fáradhatatlan drámaíró emlékezetét, midőn egyik legbohókásabb darabját: a „Száz év előtt“-et hozta a színpadra, mely Lange professzor alakjában olyan pompás figurát tartalmaz, melyet a legtöbb színműírók utánoztak.

G. R.

SZÍNHÁZI HIREK.

== A NEMZETI SZÍNHÁZBÓL. Reich Irma k. a. szerződött tagnak első „vendégjátéka“ f. hó 27-én lesz Bizet „Carmen“-jében; másodsor 31-én lép fel „Ördög Róbert“-ben. — Schauer Ferenc „Atala“-ját, melyet eddig Wiltné vendégszereplése szorított le a műsorról, jövő esztendőre adják a czim-szerepben Bartolucci kisasszonnyal. 28-án

az „Erdő szépe“ kerül színpadra Szacsavayné asszonnyal, 30-án pedig „Ferréol“ egészen új betanulással. — Junius 1-én rendkívüli béreltszűnettel a színházi ügydíjintézet javára „Az ember tragédiája“ fog adatni. — Bertha Sándornak „Corvin Mátyás“ című 1 felvonásos operájából oly serényen folynak a próbák, hogy már az első előadás ki is van tűzve június 3-ára. — A régiek közül ki vannak tűzve: „A porticii néma“ opera június 7-ére, „A csőd“ dráma június 4-ére s „III. Richard“ tragoedia június 6-dikára.

== PÁLMAI ILKA már javulófélben van, de azért még legalább egy hónapig nem lesz képes föllépni.

== A LEÉGETT BÉCSI STADT-THEATER személyzetének javára a budapesti nemzeti színház tagjai közt Náday Ferencz és Ujházi Ede kezdeményezése folytán gyűjtés indult meg.

== SZ. PRIELLE KORNÉLIA asszony fényes sikerrel vendégszerepelt Nagy-Enyeden. Fel lépett a „Női harez“ „Georges hercegznő“ a „Buborékok“ és a „Holt szív“-ben.

== ARADI GERŐ SZINTÁRSULATA csütörtökön fejezte be Nagy-Kanizsán előadásait és szombaton már Kaposváron játszik.

== SZ. PRIELLE KORNÉLIA asszonyt Nagy-Enyeden fényes óvációkkal fogadták. E hó 16-án érkezett meg. A pályabáznál nagy közönség élén Hegedüs János tanár, a művész 40 év előtti fellépéteinek egyik tanúja, üdvözölte, mire Sz. Prielle Kornélia meghatva válaszolt. Este a főiskolai ifjúság zene és énekkara s a dalkör közreműködésével nagy fáklyászene volt, mely alkalommal Szilágyi Gyula főisk. tanár üdvözölte s erre a művész kedves csengő hangon mondott köszönetet. — Sz. Prielle Kornélia asszony — mint lapunknak írják — a múlt hét négy estéjén vendégszerepelt Nagykanizsán, Aradi Gerő szintársulatánál. A nagy művésznőt a kanizsai közönség igen lelkesen fogadta és majdnem minden estén koszorúkkal halmozta el. A vendégjáték a következő darabokra terjedt ki: A 47-ik ezikk, Női harez, Holt szív, Rang és mód. A nagy vendég mellett — kivált az utolsó darabban — rendkívül elragadta a közönséget Arányiné, a kanizsai közönségnek amúgy is kedvence, kinek játéka jóval felül áll a vidéki színművészet szokott niveauján. A társulat többi tagjai is olyanok, hogy valódi élvezetben képesek részesíteni a közönséget.

== BALOG ALAJOS színgazgató harminczhárom tagból álló társulata Kalocsára érkezett. Az első előadás a Tót leány esztendőnkön volt, jó sikerrel. Úgy látszik, az egész társaságról csak jót lehet mondani.

== MOSONYI KÁROLY szintársulata Temesvárott a múlt szombaton kiváló sikerrel adta elő a németek által a múlt télen 21-szer adott „Koldusdiák“ operettet. Mosonyi Temesvárról Aradra megy, a hol e hó 29. kezd meg a nyári évadot.

== SALGÓ-TARJÁNBAN Pesti Iliás Lajos szintársulata 25-én kezd meg előadásait, a „Csókon szerzett vőlegény“-nyel.

== NAGY VINCZE színgazgató 5000 frt kórpótlást kér Szeged városától, minthogy a múlt ősszel a színi évad megnyitására várakoznia kellett. A színiügyi bizottság 300 frtot javasol megszavazni, s a városi tanácsban ez a kérdés legközelebb eldöntés alá kerül.

== PÁPÁRÓL írják: Jakab Lajos színtársulata f. hó 15-én kezdte meg előadásait Pápán a „Vasgyáros“sal. A meleg idő következtében a közönség a kis téli színházban nem pártolja úgy a jeles társulatot, a mint megérdemlé. F. hó 19-én „Fedora“ került színre, s ez csinálta az első telt házat. Fedorát H. Dancz Nina és Ipanoffot Ivánffy játszották. A társulat ez idő szerint az „Ember tragoediájára“ készül, mely a fehérvári színháznak részben a nemzeti színházról nyert diszleteivel lesz kiállítva. Évát Törökne, Szakáll Róza, Ádámot Ivánffy, Luczifert Havassy fogják játszani. — Az érdeklődés ezen előadás iránt igen nagy.

== A LEEGETT STADTTHEATERT nem fogják többé fölépíteni; helyette azonban a részvénytársulat, melynek a leégett színház tulajdona volt, más alkalmas helyen fog új színházat építeni. E célra már ki is szemelték a „Heumarkt“-ot.

== WOLTER SAROLTA a hirneves színésznő, s a bécsi Burgszínház tagja, hírszerint, vissza akar lépni a színpadtól. A művész tudvaleg O'Sullivan gróf neje.

== A BÉCSI ÚJ UDVARI SZÍNHÁZ már tető alatt van. Most a vízvezetékkel és a nézőtér vasszerkezetével foglalkoznak. A légvezető is készen van már, mely a népkertből fogja a színházba a friss levegőt vezetni. A múlt héten egy szakértőkből álló bizottság a nagyszerű épület minden zege-zugát megvizsgálta. A belső berendezéssel a télen vagy legkésőbb a jövő tavasszal készülnek el.

== A PÁRISI „ODEON“-ban hétfőn este elevenítették fel Racine „Berenice“-jét, a melyet ott több mint negyven év óta nem adtak. Legutóbb Rachel lépett föl benne 1844. január havában. Most Hadamard kisasszony adja a czímszerepet.

== CÉLINE MONTALAND-nak hívják a Comédie-Française legújabban szerződött tagját. A szerződés aláírása után a kisasszony Dorinet játszása Tartuffe-ben.

== SARDOU VIKTORIEN „Patte de mouche“ című színműve nemsokára színre kerül a Comédie-Français-ban. A két főszerepet Coquelin és Blanche Pierson kisasszony fogja játszani.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

== A MŰCSARNOKBAN jelenleg egy fővárosi műbarátnak képgyűjteménye tekinthető meg, melyet a tulajdonos hosszú évek során kiváló gondnal és szakképzett ízléssel válogatott össze különböző kiállításokon és műárusoknál, most azonban magánviszonyai miatt arra határozta el magát, hogy e vegyesen régi és újabb mesterektől való műveket áruba bocsátja. Számos jó hangzású művészi névvel találkozunk e gyűjteményben, képviselve vannak többek közt: L'Allemand, Gaerman, Bensa, Makart, Hanslanka, Van de Velde, Platzer, Isabey E., Alt Rudolf, id. Markó Károly, Roux, Rahl, Ranzoni, Mészöly, Caravaggio, Tintoretto; esupa kisméretű, amateurnak való képek, melyeket a szerény, többnyire 100 frton alóli ár is kiválóan ajánlatossá tesz. Két kedves tájkép: ez egyik Szidorovitztól, a másik Schaeffertől, csakhamar vevőre is talált. A képeket a műcsarnok utcai közép-terembe helyezték el, a hol napközben bár-mikor megtekinthetők.

== A WALESI HERCEG MUNKÁCSY MIHÁLYNÁL A walesi herceg e hó 16-án délután tudósította Munkácsyt, hogy meg akarja szemlélni a mester legújabb remekét, s nagyon szeretné, ha kalauzolná. Munkácsy bár nem egészen jól érezte magát, a Sedelmayer-műgyűjtemény képtárában várta a herceget, a ki teljesen inkognitóban jelent meg titkára kíséretében. A jelenlevő közönségre való tekintetből Munkácsy minden czímezést elkerült a herceggel szemben. Csak

nagyon kevesen sejtették, hogy az a szóke ur, kinek Munkácsy ékesszólással magyarázgatott, India jövődjé császára és Anglia királya. A walesi herceg nagy érdeklődéssel szemlélte a remek képet, s azután arra kérte a mestert, hogy a kép legelső metszeiből küldjön neki egyet, pendantul Pilatus-hoz. Nagy érdeklődéssel nézte Haynald arczképét is, melyet Munkácsy csak a napokban fejezett be. A mester e hó 18-án pár heti üdülésre Lemallon fürdőbe ment, innen visszatérve, június végeig Párisban marad, azután luxemburgi birtokára megy, innen pedig az ősszel Budapestre jön. A mester nagy érdeklődéssel viseltetik az új parlamentépület iránt. A parlament nagy terme számára nagy történelmi millenium-képet szándékozik festeni, s attól tart, hogy képének stílje nem lesz összhangzásban a gót architektonikával.

== MÉSZÖLY GÉZA csendes otthonában serényen dolgozik. Több kiváló műve van részint befejezve, részint készülöben, várva az utolsó ecetvonást. Köztük legnevezetesebb a Karsay Albert földbirtokos által megrendelt nagyobb szabású tájkép megrendelő lovas-alakjával. A mű, a művész efféle nagyobb szabású alkotásai egyik legkiválóbbjának ígérkezik. A mester által kedvelt kis alakú képek szép számmal vannak a műteremben. Egy kész mű nádas szélén pihenő kacsákat ábrázol. Mennyi kedvesség e kis képben! Mészöly különösen nagy művész az egyszerű motívumok kedvessé, festőivé és érdekessé tételében. Egy tóparti részlet kacsákkal, vetekedik az előbbivel, ragyogó természetes színezésében. A festőállványon éppen most készül egy tájkép. Fűzfával benőtt mecsáros vidéket ábrázol, telve borongós, költői hangulattal. A levegő, mint minden művein mesterileg van festve. Staffageja két leány, amint egyik a tóból vizet merit korsóival. Az ember mintha csak ismerné a vidéket, olyan eredeti, olyan igazán, minden ízében hazai.

Ballas

irodalmi és nyomdai részvénytársaság

Budapest

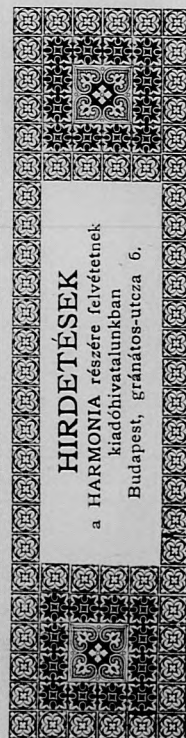
Koronaherceg-utca 3. — Gránátos-utca 6. szám.

Ajánlja minden újabb s modern betűfajjal felszerelt intézetét bármily alakú s nemü

nyomdászati termék

elkészítésére. — Hirlapok, könyvek, üzleti nyomtatványok, részvények, értékpapírok, falragaszok, tablázatos munkák stb. stb. lehetőleg mérsékelt árak mellett isléseesen, gyorsan s pontosan készíttetnek.

Vidéki megrendelések leggyorsabban teljesíttetnek.

HIRDETÉSEK

a HARMONIA részére felvételnek
kiadóhatalunkban
Budapest, gránátos-utca 6.

A MISKOLCZI EZ IDEI ORSZ. DAL- ÉS ZENEUNNEPÉLYRE

a következő orsz. egyesületi, dal- és tag-egyletek jelentkeztek:

	működő taggal	képv. taggal		működő taggal	képv. taggal
1. Báltaszéki dalárda *	—	—	Áttét . . .	350	24
2. B.-csabai dalkör	—	—	23. Munkácsi dalegylet	17	—
3. B.-Gyarmati dalegylet	—	4	24. N.-Károlyi dalárda	—	5
4. Budai dalárda	46	—	25. N.-Szebeni magy. dalkör.	—	2
5. Budai zeneakademia	—	4	26. Orsz. zenetanári egylet	—	3
6. Debreczeni dal- s zene-egyl.	32	—	27. Pécsi dalárda	29	—
7. Esztergomi „ „	32	—	28. Pesti nemzeti dalkör	32	—
8. Harmonia-társulat	—	8	29. Pestinemzeti zenede	—	2
9. Iglói dalegylet	16	—	30. Rimaszombati dalkör	31	—
10. Egrri dalkör	50	—	31. S. A.-Ujhelyi „	26	—
11. Jászberényi dalegylet	20	—	32. Sárospataki énekkar	20	—
12. Kassai dalegylet	26	—	33. Sopronyi dalkör	—	5
13. Kecskeméti dalegylet	30	—	34. Szamosújvári dal-zene egyl.	—	5
14. H.-Mezővásárhelyi énekkar	—	3	35. Győri „ „	—	1
15. Kolozsvári Hilária	26	—	36. Szatmári dalárda	42	—
16. „ polg. dalegylet	—	2	37. Szegedi „	32	—
17. Losonczi dalegylet	28	—	38. „ polg. dalárda	28	—
18. M.-Vásárhelyi dalkör	—	2	39. Szentesi dalegylet	20	—
19. Miskolczi dalegylet.	30	—	40. Szegszárdi „	29	—
20. Mohácsi „	14	—	41. Tordai dalkör	25	—
21. M.-Szigeti dalkör	—	—	42. Ungvári dalárda	37	—
22. „ polg. dalkör	—	1	43. Zeneműv. seg. egyl.	—	4
350	24		Összesen	718	51
				769	

Még nem jelentkezett: 19 tagedylet.

Versenyre jelentkeztek az 1. sz. a) pontban:

1. Buda	6. Munkács	11. Szegedi polg. dalkör
2. Esztergom	7. Rimaszombat	12. Szentes
3. Jászberény	8. S.-A.-Ujhely	13. Szegszárd
4. Kassa	9. Szatmár	14. Eger
5. Kolozsvári Hilária	10. Szegedi dalárda	15. Kecskemét

A minta-egyleti csoportban versenyeznek:

1. Debrecen	2. Pesti nemzeti dalkör	3. Pécs
Összesen 19 versenyző.		

* Azon egyleteknél, hol a megjelenendő tagok száma nincs kitéve, a jelentkezés eddig csak collective történt számok megnevezése nélkül.
Szerk.